

Rozporządzenie Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego

z dnia 14 grudnia 1922 r.

w przedmiocie wykonywania ustawy z d. 7 maja 1920 r. ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r. o likwidacji serwitutów na terenie b. Królestwa Kongresowego.

Na mocy art. 42 ustawy z dn. 7 maja 1920 r. (Dz. U. R. P. № 42, poz. 249) i art. 12 ustawy z dn. 7 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. № 30, poz. 239) zarządza się co następuje:

I. Przepisy ogólne.

§ 1. Na terenie b. Królestwa Kongresowego podlegają likwidacji przez urzędy ziemskie na skutek dobrowolnego układu stron, lub z urzędu w drodze przymusu tylko serwituty, wpisane do tabeli likwidacyjnej lub aktu nadawczego.

§ 2. Wszelkie uchwały zebrań posiadaczy, względnie przedstawicieli osad, uprawnionych do korzystania z serwitutów, powzięte w przedmiocie ich likwidacji lub związane z tą likwidacją, winny być wpisywane w księdze uchwał zebrań gromadzkich. Nadto prawomocność powyższych uchwał winna być stwierdzona przez komisarza ziemskiego, na którego terenie działalności położony jest majątek, obciążony projektowanymi do likwidacji serwitutami.

§ 3. Każdy posiadacz gospodarstwa, uprawnionego do korzystania z serwitutów, oraz komisarz ziemski ma prawo zażądać od sołtysa wsi zwołania zebrania posiadaczy osad uprawnionych, w celu powzięcia wszelkich uchwał w przedmiocie likwidacji serwitutów.

Żądania powyższe mogą być wyrażane ustnie i podlegają spełnieniu w ciągu dni 7 od dnia otrzymania tego żądania. Żądania zaś komisarza ziemskiego podlegają niezwłocznemu spełnieniu.

§ 4. Za osadę, korzystającą z praw do serwitutów w rozumieniu ustawy z dn. 7 maja 1920 r. ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r., uważać należy każde gospodarstwo tabelowe (numer), na którego rzecz w tabeli likwidacyjnej lub akcie nadawczym są zapisane indywidualnie lub wspólnie z innymi osadami uprawnienia serwitutowe.

Posiadanie przez jedną osobę dwóch lub więcej gospodarstw tabelowych (numerów), względnie ich części, daje tej osobie na zebraniach, zwoływanych w przedmiocie likwidacji serwitutów, tylko jeden głos.

Przy likwidacji serwitutów, przysługujących gospodarstwom, stanowiącym własność całej gromady (osady szkolne, kowalskie i t. p.), w imieniu tych gospodarstw występuje pełnomocnik, wybrany na zebraniu gromadzkim większością $\frac{2}{3}$ głosów.

§ 5. Na zebraniach, postanawiających likwidację serwitutów, winni być wybrani pełnomocnicy wsi w liczbie od 2-ch do 5-ciu osób, upoważnieni do działania w imieniu interesowanych we wszelkich sprawach, dotyczących zamierzonej likwidacji, nie wyłączając upoważnienia do zawarcia dobrowolnego w tej mierze układu. Zakres pełnomocnictwa winien być dokładnie wyszczególniony w uchwale.

Wyżej wspomniani pełnomocnicy mogą być odwoływani lub w razie zdekompilowania liczba ich uzupełniana jedynie drogą uchwały zebrań posiadaczy osad, uprawnionych do korzystania z serwitutów, oraz mogą być wybierani zarówno z pośród samych interesowanych, jak z poza ich grona.

Odwwołanie poprzednio wybranych i przyjęcie nowych pełnomocników staje się ważnym z chwilą zaświadczenia przez komisarza ziemskiego uchwały, powziętej w tym przedmiocie. Z chwilą powzięcia takiej uchwały poprzednio wybrani pełnomocnicy są zawieszani w swych czynnościach. Uchwały powyż-

sze winny być zaświadczone przez komisarza ziemskiego w ciągu dni 10 od daty otrzymania w powiatowym urzędzie ziemskim ich odpisu.

§ 6. Przy likwidacji serwitutów właściciele obciążonych niemi dziedzin działają osobiście lub przez swych zastępców, zaopatrzonych w specjalne pełnomocnictwa, sporządzane w formie notarialnej, zaś współwłaściciele, prowadzący każdy oddzielne gospodarstwa (wsie t. zw. drobno-szlacheckie lub folwarki rozparcelowane), działają przez swego pełnomocnika, a jeśli ugoda w tej mierze nie nastąpi, to najstarszy z nich wiekiem.

W wypadkach, gdy dziedziną obciążoną serwitutami jest majątek państwowy, Państwo, jako stronę, reprezentuje i zastępuje urzędnik delegowany przez władzę, pod której zarządem majątek ten pozostaje, lecz zaopatrzony w specjalne upoważnienie tych władz do decydowania we wszelkich sprawach, wpływających z zamierzonej likwidacji.

Przy likwidowaniu serwitutów, obciążających majątki państwowe, przekazane Głównemu Urzędowi Ziemskiemu do parcelacji, Państwo, jako stronę, reprezentuje i zastępuje urzędnik delegowany w tym celu przez Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych lub organy przez to Ministerstwo do tego powołane lub upoważnione.

§ 7. Gdy w toku postępowania, wdrożonego na mocy art. 19 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. ze zmianami, wprowadzonymi, art. 6 ustawy z dn. 7 kwietnia 1922 r., strony zawrą umowę w przedmiocie dobrowolnej likwidacji serwitutów, komisarz ziemski dalszy bieg przymusowego postępowania wstrzymuje, wyznaczając stronom w porozumieniu z nimi odpowiedni termin do przedstawienia dowodów, niezbędnych w celu zaświadczenia tej umowy, przewidzianych w pp. 1, 5, 6 i 7 § 24 niniejszego rozporządzenia.

W razie uchybienia tego terminu komisarz ziemski uznaje układ za niedoszły do skutku i wznawia przerwany bieg postępowania przymusowego. W wypadkach przedstawienia przez strony powodów opóźnienia i na ich prośbę komisarzowi ziemskiemu przysługuje prawo przedłużenia poprzednio wyznaczonego terminu.

§ 8. Przy likwidacji serwitutów, obciążających majątek ziemski na rzecz dwóch i więcej wsi, postępowaniem likwidacyjnym należy obejmować każdą wieś oddzielnie, przy zachowaniu kolejności, ustanowionej orzeczeniem okręgowej komisji ziemskiej (art. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1922 r.), jednak z zastrzeżeniem, że dokonane po ustaleniu kolejności układy dobrowolne w przedmiocie likwidacji serwitutów podlegają rozpatrzeniu z pominięciem tej kolejności.

§ 9. Wszelkie układy stron, względnie podania lub uchwały, o wdrożenie postępowania przymusowego uznaje się za nieważne, o ile niemi nie są objęte wszystkie gospodarstwa danej wsi, uprawnione do korzystania z serwitutów, oraz o ile niemi nie są objęte wszystkie kategorie serwitutów tej wsi, za wyłączeniem przewidzianych w art. 2 ustawy z dn. 7 maja 1920 r.

§ 10. Wynagrodzenie za zniesienie serwitutów winno być uskutecznione w ziemi, lub w lasach, nie mających znaczenia ochronnego.

Likwidacja za gotówkę w całości lub częściowo może mieć miejsce jedynie w nadzwyczajnych wypadkach, a mianowicie:

- a) gdy użytki, obciążone serwitutami zostały przed 1 stycznia 1919 roku rozparcelowane na drobne działki, nie przekraczające 40 morgów obszaru, z zachowaniem przepisów art. 10 ustawy z dn. 7 maja 1920 r.,
- b) gdy za zniesienie serwitutów mogą być oddane tylko przestrzenie leśne, mające znaczenie ochronne i
- c) gdy dziedzina obciążona serwitutami nie posiada gruntów przydatnych dla celów rolniczych.

§ 11. Grunty, oddawane za serwituty, winny być wyznaczone oddzielnie dla każdej osady (numeru). W wypadkach, gdy likwidacji podlegają serwituty, określone w tabeli likwidacyjnej lub akcie nadawczym, jako wspólna przynależność do całej wsi (serwitut gromadzki), względnie do jej części (serwitut grupowy), wówczas wynagrodzenie za takie serwituty należy wydzielać we wspólne władanie uprawnionych osad, o ile uprzednio nie została przez posiadaczy tych osad powzięta uchwała o podziale. Powyższe uchwały zapadają zwykłą większością głosów posiadaczy gospodarstw, uprawnionych do korzystania z takich serwitutów.

Wyznaczenie wynagrodzenia za serwituty oddzielnie dla każdej osady (numeru) winno być uskutecznione w ten sposób, aby poszczególni posiadacze kilku osad lub ich części otrzymywali powyższe wynagrodzenie w działkach, położonych obok siebie (scalonych).

§ 12. Gdy w toku postępowania likwidacyjnego, względnie uprzednio przed jego rozpoczęciem, wdrożone zostało postępowanie w przedmiocie poddania scaleniu wszystkich dotychczas posiadanych przez daną wieś gruntów, nie wyłączając gruntów, otrzymywanych za likwidowane serwituty, ekwiwalent serwitutowy należy wyznaczać w ogólnych granicach bez wykazywania na planie i gruncie granic poszczególnych działek, lecz z zaznaczeniem obszarów, przypadających z tych gruntów dla każdej uprawnionej osady (numeru).

Określenie wyżej wymienionych obszarów winno być uskutecznione z zachowaniem wskazań poprzedniego paragrafu.

§ 13. Przy przymusowej likwidacji serwitutów zasadniczo wydziela się za serwituty grunty z terenów wyłącznie temi serwitutami obciążonych w danych dobrach ziemskich.

Można jednak wydzielać za serwituty w całości lub częściowo grunty z innych terenów, niemi nie obciążonych, lecz stanowiących wraz z terenami obciążonymi jedną całość hipoteczną, w następujących wypadkach:

- a) gdy w danych dobrach tereny na których są umiejscowione serwituty, pozostają w szachownicy z terenami temi serwitutami rzeczywiście nie obciążonymi;

- b) gdy w danych dobrach wyżej pomieniony teren, na którym są umiejscowione serwituty, łącznie z innymi gruntami, posiadaniem przez uprawniony do korzystania z serwitutów, utrudniłby w przyszłości przeprowadzenie racjonalnego scalenia wszystkich gruntów, względnie jest położony w odległości ponad 5 kilometrów od siedzib gospodarstw uprawnionych lub posiada nieodpowiedni i niedogodny dojazd;
- c) gdy w danych dobrach wydzielenie ekwiwalentu za serwituty z tego terenu spowodowałoby rozbitcie majątku, jako warsztatu rolniczego, ze szkodą dla produkcji krajowej przez powstanie złej konfiguracji granic, brak dojazdu do pozostałych gruntów, zniszczenie wartościowych urządzeń technicznych i t. p.;
- d) gdy urzędy ochrony lasów odmawiają swego zezwolenia na wydzielenie z tego terenu przestrzeni leśnej, lub ziemi z pod lasu.

We wszystkich jednak tych wypadkach należy dążyć do uzyskania porozumienia stron w przedmiocie wyboru terenów, najbardziej przydatnych do wydzielenia ekwiwalentu za projektowane do zlikwidowania serwituty.

§ 14. Przewidziane niniejszem rozporządzeniem zawiadomienia, wezwania, odpisy decyzji i t. p. dotyczące przeprowadzanej likwidacji serwitutów, urzędy ziemskie przesyłać będą za pośrednictwem urzędów komunalnych właścicielowi, lub współwłaścicielowi majątku, obciążonego serwitutami, na ręce zarządu tego majątku, zaś posiadaczom gospodarstw, uprawnionych do korzystania z praw serwitutowych, na ręce miejscowego sołtysa.

Zawiadomienia wierzycieli hipotecznych i osób, na których rzecz figurują w dziale III wykazu hipotecznego ograniczenia prawa własności dóbr, likwidujących serwituty, o projektowanym wdrożeniu postępowania likwidacyjnego (§ 32 i 48), należy doręczać bądź za pośrednictwem urzędów gminnych, magistratów i t. p. do miejsca prawnego ich zamieszkania, bądź za pomocą ogłoszenia w Monitorze Polskim lub miejscowej prasie urzędowej.

O ile dziedzina, obciążona serwitutami, jest majątek państwowy, powyższe zawiadomienia, wezwania i t. p. należy doręczać władzom rządowym, pod których zarządem majątek ten bezpośrednio pozostaje.

§ 15. Czynności nadzorcze urzędów ziemskich przy likwidacji serwitutów wykonywane są przez te urzędy bezpłatnie.

Koszty likwidacji serwitutów jako to: wynagrodzenie geometrów za dokonanie pomiarów i sporządzenie dowodów pomiarowych, robocizna, podwoływanie znaków granicznych i pomiarowych, wynagrodzenie biegłych, świadków i t. p., powoływanych przez urzędy ziemskie lub komisję szacunkowo-rozjemczą w toku postępowania likwidacyjnego, diety i koszty podróży członków komisji szacunkowo-rozjemczej i t. p. ponoszą:

- a) przy postępowaniu, wdrożonym na mocy układów dobrowolnych zawartych przez strony,—ta strona, którą warunek ten w umowie obowiązuje,
- b) przy postępowaniu, wdrożonym z urzędu na mocy art. 19 ustawy z dn. 7 maja 1920 r.

ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r.—obydwie strony po połowie
Wysokość tych kosztów oraz ich podział pomiędzy uczestników likwidacji ustala okręgowa komisja ziemska przy zatwierdzaniu projektu likwidacji.

§ 16. Przy likwidacji, wdrożonej na mocy dobrowolnego układu stron, urzędy ziemskie nie pobierają żadnych opłat, z wyjątkiem opłat stempowych, przewidzianych w obowiązujących w tej mierze ustawach i rozporządzeniach urzędowych.

Przy likwidacji, wdrożonej z urzędu na mocy p. „c” art. 19 ustawy z dn. 7 maja 1920 r. ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r., zgłaszająca likwidację strona winna złożyć jednocześnie zobowiązanie o wykonaniu w terminie, wskazanym przez urzędy ziemskie prac pomiarowych własnym kosztem i staraniem, oraz zobowiązanie o pokryciu innych wydatków, związanych z likwidacją serwitutów (ustęp 2 § 15). O ile strona zobowiązań takich nie przedłoży, urzędy ziemskie pobiorą od niej opłaty na pokrycie kosztów, przewidzianych w § 15 w sposób następujący:

- a) przy zgłoszeniu podania o wdrożenie postępowania 25% kosztów orientacyjnych likwidacji, ustalonych przez Główny Urząd Ziemski i
- b) po uprawomocnieniu się orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej, zatwierdzającej projekt likwidacji, pozostałą należność, po potrąceniu poprzednio pobranej kwoty (p. „a”).

W wypadkach, gdy strona lub strony nie są w stanie pokryć kosztów likwidacji, co powinna stwierdzić okręgowa komisja ziemska na podstawie należycie uzasadnionej opinii komisarza ziemskiego, urzędy ziemskie pokryją koszty narazie z preliminowanych na ten cel funduszy, a po zatwierdzeniu projektu likwidacji przez okręgową komisję ziemską zażądają terminowego ich zwrotu, zgodnie z orzeczeniem tej komisji.

Jeżeli strona, która złożyła zobowiązanie o pokryciu przez nią wszelkich wydatków, związanych z likwidacją serwitutów, nie pokryje niezwłocznie po zakończeniu poszczególnych czynności rachunków, przedstawionych z tego tytułu przez urzędy ziemskie, lub wyznaczonym przez te urzędy najdłużej w tygodniowym terminie nie przedstawia właściwych dowodów tego — wówczas stosuje się postępowanie przewidziane w ustępie poprzednim.

Gdy postępowanie likwidacyjne wdrożone zostało na skutek wniosku urzędu ziemskiego bez żądania stron, a strony nie zgodzą się dobrowolnie pokryć kosztów likwidacji (ustęp 2 § 15), urzędy ziemskie pokrywają koszty z preliminowanych na ten cel funduszy, a po zatwierdzeniu projektu likwidacji przez okręgową komisję ziemską, zażądają ich zwrotu, zgodnie z orzeczeniem tej komisji.

§ 17. Należności, powstałe w myśl §§ 15 i 16, niewpłacone w terminie będą uważane za zaległe. Od sumy zaległej pobierane będą odsetki zwłoki w stosunku 1% za każdy cały lub rozpoczęty miesiąc zwłoki.

Należności zaległe, niewpłacone w ciągu miesiąca od terminu płatności, podlegają przymusowemu ściąganiu jako bezsporne należności skarbowe.

Splata części lub całej kwoty należności, przypadającej do wpłacenia Głównemu Urzędowi Ziemskiemu za wykonane prace związane z likwidacją, może być w najzupełniej wyjątkowych i należycie uzasadnionych wypadkach odroczone na mocy orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej, z uwagi na stwierdzoną niezamożność stron, mających tę należność uiścić. Splata odroczonej należności winna nastąpić najdalej w ciągu półtora roku w dwóch równych ratach półrocznych z tem, że pierwsza rata płatna jest nie później, jak po upływie jednego roku od daty odroczenia należności z doliczeniem procentów według stopy 7⁰/₀ w stosunku rocznym od sumy niespłaconego długu.

§ 18. Wszelkie opłaty, należne urzędowi ziemskiemu z tytułu przeprowadzania likwidacji serwitutów, wpłacone będą do kas skarbowych i zachowane jako wpływy w budżecie Głównego Urzędu Ziemskiego na odnośne paragrafy i pozycje. Prowadzenie odnośnej rachunkowości i czuwanie nad ściąganiem przypadających skarbowych należności stanowi obowiązek urzędów ziemskich.

§ 19. Prace miernicze, związane z likwidacją serwitutów, wykonywują geometrzy urzędów ziemskich lub geometrzy prywatni przez Główny Urząd Ziemski upoważnieni.

§ 20. Komisarze i podkomisarze ziemscy oraz inni urzędnicy ziemscy zarówno członkowie komisji szacunkowo-rozjemczej i geometrzy nie mogą być wyznaczani do prowadzenia robót, związanych z likwidacją serwitutów:

- a) jeżeli oni sami, ich żony, krewni w linii prostej, zstępnej lub wstępnej, bez ograniczenia stopni, krewni zaś bocznej linii pierwszych 4 stopni i powinowaci 3 stopni, oraz przysposobieni przez nich lub przyspasabiający uczestniczą w likwidacji serwitutów w charakterze strony interesowanej,
- b) jeżeli są opiekunami lub zarządzają majątkiem osób, uczestniczących w likwidacji serwitutów,
- c) jeżeli ktokolwiek z uczestników likwidacji serwitutów zarządza ich majątkiem lub interesami,
- d) jeżeli oni lub ich żony są najbliższymi prawnymi spadkobiercami któregośkolwiek z uczestników likwidacji serwitutów lub też prowadzą z nimi spór sądowy.

II. Likwidacja na zasadzie dobrowolnego układu stron.

§ 21. Właściciele majątków, obciążonych serwitutami, nie mogą zawierać układów dobrowolnych w przedmiocie zniesienia serwitutów, gdy majątek ten wystawiony został na sprzedaż z licytacji publicznej. Za taki uważać należy majątek, w którego księdze hipotecznej wniesione zostało odpowiednie zastrzeżenie (art. 1558 Ust. Post. Cyw.).

§ 22. Układy dobrowolne winny być zawierane na piśmie w obecności przynajmniej trzech świadków i podpisane przez nich oraz strony.

Własnoręczność podpisów osób wymienionych w umowie stwierdza urząd gminny.

§ 23. Do zawierania układów dobrowolnych w przedmiocie likwidacji serwitutów są powołani:

- a) ze strony dziedziny uprawnionej do korzystania z serwitutów—pełnomocnicy posiadaczy, uprawnionych gospodarstw wybrani w myśl § 5 niniejszego rozporządzenia, na zebraniu odbytem zgodnie z art. 3 — 6 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dnia 7 kwietnia 1922 r.,
- b) ze strony dziedziny, obciążonej serwitutami—właściciel prawny tej dziedziny lub jego zastępca, działający z zachowaniem wskazań § 6 niniejszego rozporządzenia, a przy kilku współwłaścicielach—jeden z ich grona, obierany przez pozostałych lub najstarszy z nich wiekiem, o ile zgoda w tej mierze nie nastąpi.

§ 24. W celu wdrożenia postępowania likwidacyjnego przedkładać należy do powiatowego urzędu ziemskiego następujące dokumenty:

- 1) odpis wierzytelny uchwał zebrania posiadaczy gospodarstw, uprawnionych do korzystania z serwitutów, powziętych w przedmiocie ich likwidacji oraz wyboru pełnomocników,
- 2) dowody stwierdzające uprawnienia przedstawiciela dziedziny obciążonej do zawarcia układu: upoważnienie notarialne właściciela do działania w jego imieniu, o ile umowa nie jest podpisana przez właściciela, lub protokół zebrania współwłaścicieli tej dziedziny w przedmiocie wyboru przedstawiciela, poświadczony przez urząd gminny, o ile dziedzina obciążona należy do kilku właścicieli, prowadzących oddzielne gospodarstwa,
- 3) umowę, zawartą przez strony w przedmiocie zamierzonej likwidacji,
- 4) dowody pomiarowe gruntów, projektowanych do oddania za serwituty, sporządzone zgodnie z obowiązującymi w tej mierze przepisami,
- 5) tabelę likwidacyjną, lub akt nadawczy wsi, likwidującej swe serwituty, względnie wierzytelny odpis takich dokumentów,
- 6) wyciąg hipoteczny z księgi wieczystej dóbr obciążonych likwidowanymi serwitutami,
- 7) zezwolenia urzędu ochrony lasów na wydzielenie przestrzeni leśnych, o ile one stanowią przedmiot umowy, względnie zaświadczenia tych urzędów o przyjęciu podania o udzielenie takiego zezwolenia, wreszcie
- 8) wykaz wierzycieli hipotecznych i osób, na których rzecz figurują w dziale III wykazu hipotecznego ograniczenia prawa własności dóbr, obciążonych likwidowanymi serwitutami, z podaniem prawnego ich miejsca zamieszkania.

Nieprzedstawienie któregośkolwiek z wyżej wymienionych dokumentów powoduje zwrot dokumentów osobom, które je przedstawiły celem ich uzupełnienia.

§ 25. Po otrzymaniu od interesowanych w zamierzonej likwidacji wyżej w poprzednim paragrafie pomienionych dokumentów, powiatowy urząd ziemski niezwłocznie zawiadamia o powyższym okręgowy

urząd ziemski i przystępuje, po uprzednim zarejestrowaniu sprawy w swym repertorium do przygotowania sprawy celem przedłożenia jej na posiedzenie okręgowej komisji ziemskiej do wydania orzeczenia.

§ 26. Czynności przygotowawcze powiatowego urzędu ziemskiego przy likwidacji serwitutów w drodze dobrowolnego układu stron polegać będą na oficjalnym stwierdzeniu faktu zawarcia przez strony w tej mierze umowy, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1920 roku uzupełnionej ustawą z dnia 7 kwietnia 1922 r. i wypływających z tego tytułu skutków oraz na przedłożeniu za pośrednictwem okręgowego urzędu ziemskiego do okręgowej komisji ziemskiej konkretnego wniosku w przedmiocie zatwierdzenia projektu zamierzonej likwidacji.

W tym celu komisarz ziemski, na którego terenie działalność jest położony majątek, obciążony likwidowanymi serwitutami zjeżdża do wsi, likwidującej swe serwituty, zawiadamiając uprzednio o dniu swego przybycia: strony, geometrę, który sporządza dowody pomiarowe, właścicieli dzierżyn, przylegających do gruntów, oddawanych za serwituty, oraz urząd gminny, który na ten dzień winien zwołać zebranie wszystkich posiadaczy, uprawnionych do korzystania z serwitutów na obciążonym niemi majątku.

§ 27. Na zebraniu powyższem (§ 26) komisarz ziemski stwierdza, czy uchwała w przedmiocie likwidacji serwitutów powzięta została zgodnie z wskazaniami ustawy z dnia 7 maja 1920 r. uzupełnionej ustawą z dnia 7 kwietnia 1922 r., sporządza listę imienną osób, uprawnionych do korzystania z serwitutów, wyjaśnia obecnym treść i znaczenie zawartej umowy i dokonywa wraz z obecnymi oględzin gruntów, oddawanych za serwituty, zwracając uwagę czy każdy gospodarz zna dokładnie granice i przestrzeń tych gruntów, czy nie stanowią one przedmiotu sporu z sąsiednimi dzierżynami, oraz czy pozostała przestrzeń majątku zabezpiecza w dostatecznej mierze interesy innych wsi, które dotychczas na tym majątku posiadają niezlikwidowane serwituty.

§ 28. O ile majątek jest obciążony serwitutami jeszcze na rzecz kilku wsi, z którymi nie zawarto dotychczas układów dobrowolnych w przedmiocie likwidacji tych serwitutów, komisarz ziemski, po zapoznaniu się z życzeniami interesowanych i po zbadaniu miejscowych stosunków agrarnych, projektuje kolejność wdrożenia przymusowego postępowania likwidacyjnego w stosunku do tych wsi.

§ 29. Po dokładnym wyjaśnieniu zebraniem treści i znaczenia zawartego układu, oraz po stwierdzeniu:

że grunta, oddawane za serwituty nie stanowią przedmiotu sporu, oraz łącznie z gruntami gospodarstw, likwidujących serwituty, stanowią racjonalną strukturą gospodarczą, względnie nie będą stać na przeszkodzie do przyszłego prawidłowego urządzenia tych gospodarstw,

że prawa wierzycieli hipotecznych i osób, na których rzecz figurują w dziale III wykazu hipotecznego ograniczenia prawa własności dóbr, likwidujących serwituty, nie są naruszone,

że układ zawarty został zgodnie z wskazaniami ustawy z dnia 7 maja 1920 roku, uzupełnionej ustawą z dnia 7 kwietnia 1922 r. i przyjęty przez obydwie strony dobrowolnie, oraz

że na oddanie za serwituty przestrzeni leśnych urzędy ochrony lasów udzieliły swe zezwolenie względnie w ciągu miesiąca od daty otrzymania podania o udzielenie tego zezwolenia nie zgłosiły swego sprzeciwu,

Komisarz ziemski w obecności wójta gminy lub sołtysa wsi i trzech niezainteresowanych w układzie świadków dokonywa zaświadczenia uchwały, układu i dowodów pomiarowych, czyniąc w księdze uchwał, na odpisie uchwały, umowie i dowodach pomiarowych odpowiednie napisy.

§ 30. Z dokonanych czynności komisarz ziemski spisuje protokół, do którego wnosi na żądanie osób interesowanych wszelkie ich zażalenia i skargi. Protokół ten wraz ze wszystkimi przedstawionymi przez interesowanych, względnie sporządzonymi przez siebie w toku dochodzenia dokumentami, komisarz ziemski przesyła przy raporcie do okręgowego urzędu ziemskiego dla przedłożenia sprawy pod rozpoznanie okręgowej komisji ziemskiej w celu zatwierdzenia projektu likwidacji.

§ 31. Wymieniony w paragrafie poprzednim raport komisarza ziemskiego winien:

- a) zobrazować dokładnie miejscowe stosunki agrarne, zwłaszcza w przedmiocie struktury wszystkich gospodarstw rolnych, uprawnionych do korzystania z serwitutów na danym majątku,
- b) wyjaśnić czy w celu racjonalnego urządzenia wsi nie zachodzi potrzeba przeprowadzenia scalenia gruntów, zamiany, meljoracji i t. p. i jak na te sprawy zapatrują się interesowani,
- c) uzasadnić szczegółowo konieczność zlikwidowania serwitutów za gotówkę, o ile takie wynagrodzenie ma miejsce w całości lub częściowo, wreszcie
- d) przedkładać konkretne wnioski w przedmiocie zatwierdzenia zawartej umowy, oraz kolejności wdrożenia postępowania likwidacyjnego w stosunku do pozostałych wsi, uprawnionych do korzystania z serwitutów na likwidującym je majątku.

§ 32. Otrzymany od komisarza ziemskiego operat serwitutowy (raport wraz z załącznikami wymienionymi w § 30) okręgowy urząd ziemski poddaje zbadaniu pod względem formalnym i merytorycznym, a następnie przedkłada całą sprawę w zależności od tego, czy wniesiono spór na niejawnie względnie jawne posiedzenie okręgowej komisji ziemskiej do rozpatrzenia, w celu wydania orzeczenia w przedmiocie zatwierdzenia projektu likwidacji.

O tych posiedzeniach okręgowa komisja ziemska winna zawiadomić strony oraz wierzycieli hipotecznych i osoby, na których rzecz figurują w dziale III wykazu hipotecznego ograniczenia prawa własności dóbr, likwidujących serwituty, z zachowaniem przepisów § 14 rozporządzenia niniejszego.

§ 33. Pomienione w paragrafie poprzednim orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej, zatwierdzające projekt likwidacji serwitutów, zawierać winno wniosek do głównej komisji ziemskiej w sprawie projektowanego wpisu dodatkowego do tabeli likwidacyjnej, lub aktu nadawczego, oraz postanowienie w przedmiocie wdrożenia postępowania likwidacyjnego w stosunku do pozostałych serwitutów, o ile majątek likwidujący serwituty jest obciążony nimi jeszcze na korzyść innych wsi przy zastosowaniu przepisu przewidzianego w ustępie końcowym § 49 rozporządzenia niniejszego.

§ 34. Orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej, powzięte w przedmiocie dobrowolnych układów o zniesieniu serwitutów (§ 33) ulegają zaskarżeniu w terminie przewidzianym w art. 20 ustawy z dnia 6 lipca 1920 r. o organizacji urzędów ziemskich (Dz. U. R. P. № 70, poz. 461).

§ 35. Po uprawomocnieniu się orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej (§ 33) akta sprawy winny być przesłane do głównej komisji ziemskiej w celu zatwierdzenia projektowanego wpisu do tabeli likwidacyjnej lub aktu nadawczego.

§ 36. Po uzyskaniu orzeczenia głównej komisji ziemskiej, zatwierdzającego projekt wpisu do tabeli likwidacyjnej lub aktu nadawczego (§ 35), okręgowy urząd ziemski przystępuje niezwłocznie do zakończenia postępowania, a mianowicie:

- a) zawiadamia strony, że stosunek serwitutowy między gruntem został rozwiązany, wskutek czego grunta, oddane za zlikwidowane serwituty są odłączone od dóbr, na których one ciążyły i przyłączone do wsi,
- b) zeznaje w wydziale hipotecznym wniosek o wykreślenie ograniczeń, związanych ze zlikwidowaniem serwitutami,
- c) wnosi do tabeli likwidacyjnej, lub aktu nadawczego wpis dodatkowy treści ustalonej orzeczeniem głównej komisji ziemskiej, wreszcie
- d) ogłasza zamknięcie postępowania likwidacyjnego.

III. Likwidacja przymusowa.

§ 37. Likwidacja serwitutów trybem przymusowym (z urzędu) następuje na skutek wniosku powiatowego urzędu ziemskiego, spowodowanego:

- a) żądaniem którejkolwiek ze strony zainteresowanej lub
- b) okolicznościami przewidzianymi w pp. a, b i d art. 19 ustawy z dn. 7 maja 1920 r. ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dnia 7 kwietnia 1922 roku.

§ 38. Żądanie strony interesowanej o przeprowadzenie likwidacji przymusowej winno być skierowane na piśmie do powiatowego urzędu ziemskiego, na którego terenie działalności położony jest majątek, obciążony serwitutami:

- a) w imieniu właściciela (właścicieli) dziedziny obciążonej w formie podania podpisanego przez niego lub jednego ze współwłaścicieli tej dziedziny względnie ich prawnych zastępców,

stosownie do przepisów § 6 rozporządzenia niniejszego,

- b) w imieniu posiadaczy dziedziny, uprawnionej do korzystania z serwitutów — w formie zaświadczonego przez urząd gminny odpisu uchwały, powziętej na zebraniach, zwołanych zgodnie z wskazaniem art. 3—6 ustawy z dnia 7 maja 1920 roku (§§ 2—5).

§ 39. Strona przedkładająca do powiatowego urzędu ziemskiego żądanie o zlikwidowanie serwitutów w drodze przymusowej (§ 38) winna ponadto dołączyć:

- a) wyciąg hipoteczny z księgi wieczystej dóbr, obciążonych serwitutami,
- b) wykaz wierzycieli hipotecznych i osób, na których rzecz figurują w dziale III wykazu hipotecznego ograniczenia prawa własności dóbr, likwidujących serwituty, z podaniem ich prawnego miejsca zamieszkania,
- c) kwit kasy skarbowej lub państwowego Banku Rolnego o wpłaceniu na rachunek okręgowego urzędu ziemskiego odpowiedniej kwoty tytułem opłaty, przewidzianej w p. a § 16 niniejszego rozporządzenia, względnie zobowiązanie wykonania w terminie, wskazanym przez urzędy ziemskie, wszelkich prac mierniczych, dotyczących zamierzonej likwidacji, własnym kosztem i staraniem, oraz niezwłocznego pokrycia, na żądanie urzędów ziemskich tymczasowo z własnych funduszy, wszelkich kosztów, związanych z tą likwidacją (§ 15) według wskazań §§ 17—19 rozporządzenia niniejszego, wreszcie w miarę możliwości,
- d) odpis tabeli likwidacyjnej, względnie aktu nadawczego wsi, której uprawnienia serwitutowe mają ulec likwidacji.

§ 40. Prace przygotowawcze powiatowego urzędu ziemskiego, mające na celu wdrożenie postępowania przymusowego polegać będą na:

- a) zarejestrowaniu pracy,
- b) stwierdzeniu zgodności żądania jednej ze stron o zlikwidowanie serwitutów z przepisami ustawy z dn. 7 maja 1920 r. ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r., względnie stwierdzeniu zaszytych na terenie jego działalności wypadków, przewidzianych w pp. a, b i d art. 19 tejże ustawy,
- c) ścisłym ustaleniu postaci i rozciągłości projektowanych do zlikwidowania serwitutów,
- d) stwierdzeniu niemożności przez siebie doprowadzenia stron do polubownego rozwiązania stosunku serwitutowego,
- e) sporządzeniu spisu dóbr obciążonych temi serwitutami, wreszcie
- f) przedłożeniu do okręgowej komisji ziemskiej konkretnego wniosku w przedmiocie wdrożenia postępowania przymusowego i sposobu pokrycia kosztów, związanych z tą likwidacją (§§ 15—18).

W tym celu komisarz ziemski po stwierdzeniu, że dokumenty, przewidziane w § 39 rozporządzenia niniejszego zostały przez stronę złożone, względnie

po stwierdzeniu, że zachodzą wypadki, przewidziane w p. p. a, b i d art. 19 ustawy z dn. 7 maja 1920 r. ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r. niezwłocznie zawiadamia o powyższym okręgowy urząd ziemski, uprzednio odnotowawszy pracę w swym repertorium, oraz w najbliższym czasie zjeżdża na miejsce dla przeprowadzenia dochodzenia. O dniu i celu swego przybycia komisarz ziemski zawiadamia strony, urząd gminny, polecając na oznaczoną godzinę zwołać zebranie wszystkich posiadaczy gospodarstw uprawnionych do korzystania z serwitutów na danym majątku, oraz komisarza ochrony lasów, o ile likwidacji mają podlegać serwituty, ciążące na lasach. Nieprzybycie w terminie osób, wezwanych przez komisarza ziemskiego, z wyjątkiem strony, żądającej likwidacji, o ile dochodzenie wywołane zostało takim żądaniem, nie wstrzymuje jego czynności.

§ 41. O ile na terenie działalności powiatowego urzędu ziemskiego na gruntach, obciążonych, lub korzystających z uprawnień serwitutowych, są podejmowane, względnie na mocy rozporządzenia lub zezwolenia okręgowego urzędu ziemskiego, mają być podjęte prace związane ze scaleniem gruntów, parcelacją, lub kolonizacją oraz są przeprowadzane meljoracje rolne, zmieniające istniejący stan użytków serwitutowych, lub też są przeprowadzane prace, wypływające z ustaw w przedmiocie wykonywania reformy rolnej (p. p. a, b i d art. 19 ustawy z dn. 7 maja 1920 r. ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r.) fakty powyższe stwierdza protokólnie komisarz ziemski, przed przystąpieniem do czynności likwidacyjnych (§ 41).

§ 42. Na zebraniu posiadaczy gospodarstw uprawnionych do korzystania z serwitutów, po wysłuchaniu oświadczenia stron i osób interesowanych w zamierzonej likwidacji, komisarz ziemski:

- a) stwierdza, czy żądanie o przeprowadzenie przymusowej likwidacji zgodne jest z przepisami ustawy z dn. 7 maja 1920 roku ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r., o ile powyższe dochodzenie wywołane zostało takim żądaniem,
- b) sporządza imienną listę osób uprawnionych do korzystania z projektowanych do zlikwidowania serwitutów,
- c) ustala osoby i stopień ich zainteresowania w zamierzonej likwidacji,
- d) ustala postać i rozciągłość mających ulec likwidacji serwitutów, wreszcie
- e) proponuje stronom zawarcie dobrowolnego układu.

§ 43. O ile dochodzenie wywołane zostało na skutek żądania posiadaczy dziedzin uprawnionych do korzystania z serwitutów, komisarz ziemski po stwierdzeniu, że żądanie powyższe wyrażone zostało zgodnie z wymaganiami art. art. 3—6 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. i że treść i znaczenie powziętych w przedmiocie zamierzonej likwidacji uchwał jest należyte przez interesowanych rozumiana, zaświadcza pomienione uchwały czyniąc na ich odpisach i w księdze uchwał odpowiedni napis.

§ 44. W wypadkach, gdy majątek ziemski jest obciążony serwitutami na rzecz kilku wsi, sporządzenie imiennej listy osób uprawnionych do korzystania z tych serwitutów (p. b § 42) ogranicza się tylko do wsi, która likwidację serwitutów wywołała, zaś co do następnych komisarz ziemski, po zapoznaniu się z miejscowymi stosunkami agrarnymi i życzeniami stron, projektuje protokólnie kolejność wsi, w jakiej ma nastąpić likwidacja pozostałych serwitutów.

Gdy obszar majątku (jednostki hipotecznej) obciążonego serwitutami rozciąga się na kilka powiatów, wyżej pomienioną kolejność likwidacji komisarz ziemski projektuje tylko w stosunku do wsi, położonych wyłącznie na terenie jego działalności. W stosunku do pozostałych wsi kolejność likwidacji projektuje właściwy komisarz ziemski na terenie swej działalności, na skutek zarządzenia okręgowego urzędu ziemskiego.

§ 45. Określenie postaci i rozciągłości podlegających likwidacji serwitutów winno dosłownie odpowiadać zapisom w tabeli likwidacyjnej, lub akcie nadawczym, z uwzględnieniem zmian, jakie w tych zapisach wprowadzone zostały prawomocnymi orzeczeniami władz do tego uprawnionych.

Gdy ściśle określenie postaci i rozciągłości serwitutów nie było dokonane przez pomienione władze, a zasadniczy wpis serwitutowy w tabeli likwidacyjnej lub akcie nadawczym tego określenia ściśle nie podaje, komisarz ziemski na mocy szczegółowego zbadania stron, a w razie potrzeby i świadków, projektuje w protokule dochodzenia ściśle określenie takich serwitutów, a przy przedkładaniu do okręgowej komisji ziemskiej wniosku o wdrożenie postępowania likwidacyjnego przymusowego, wnosi jednocześnie o zatwierdzenie tego projektu określenia.

§ 46. W toku dochodzenia wstępnego (§ 42) komisarz ziemski winien dokładać usilnych starań, aby strony doprowadzić do zawarcia polubownego układu w przedmiocie zamierzonej likwidacji serwitutów. O ile pomimo wysiłków porozumienia stron nie da się osiągnąć, komisarz ziemski dokonywa opisu majątku, obciążonego serwitutami, ze szczególnym uwzględnieniem terenów, nadających się do wydzielania wynagrodzenia za serwituty i zawiadamia zebranych, że występuje z wnioskiem do okręgowej komisji ziemskiej o wdrożenie postępowania likwidacyjnego przymusowego.

§ 47. Z wyżej pomienionych czynności przygotowawczych (§§ 42 — 46) komisarz ziemski spisuje protokół, w którym zamieszcza na żądanie interesowanych wszelkie w tym przedmiocie ich oświadczenia. Protokół ten wraz ze wszystkimi materiałami zebranymi lub sporządzonymi w toku dochodzenia, komisarz ziemski przy raporcie, sporządzonym zgodnie z wymaganiami § 31 rozporządzenia niniejszego, przesyła do okręgowego urzędu ziemskiego do dalszego urzędowania.

§ 48. Okręgowy urząd ziemski po otrzymaniu dowodów wyszczególnionych w poprzednim paragrafie, bada dokładnie całą sprawę, a następnie cały

operat wraz ze swą opinią przedkłada na najbliższe jawne posiedzenie okręgowej komisji ziemskiej w celu powzięcia orzeczenia w przedmiocie wdrożenia postępowania przymusowego.

O powyższych posiedzeniach okręgowej komisji ziemskiej winny być zawiadomione strony oraz osoby, wymienione w art. 8 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 7 kwietnia 1922 r. z zachowaniem przepisów § 14 rozporządzenia niniejszego. Nieprzybycie zawiadomionych nie wstrzymuje biegu sprawy, o ile zawiadomienia zostały doręczone.

§ 49. Po wszechstronnem rozpatrzeniu przedłożonego operatu, wysłuchaniu stron, osób interesowanych w zamierzonej likwidacji oraz, o ile zachodzi potrzeba i biegłych, okręgowa komisja ziemska wydaje orzeczenie nakazujące przymusową likwidację wszystkich serwitutów, ciążących na danym majątku zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 7 maja 1920 roku, wyszczególniając ściśle ich postać i rozciągłość oraz wyznaczając jednocześnie termin rozpoczęcia postępowania likwidacyjnego z zachowaniem przepisów art. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1922 roku.

Termin ten nie może być dłuższy od dni 60 licząc od daty doręczenia stronom odpisu orzeczenia.

W wypadkach, przewidzianych w ustępie końcowym § 44, orzeczenie okręgowej komisji ziemskiej dotyczyć będzie tylko wsi położonych na terenie jednego powiatu, na którym jest położona wieś, która spowodowała wydanie tego orzeczenia. W stosunku do pozostałych wsi okręgowa komisja ziemska poleca niezwłocznie przeprowadzić wstępne dochodzenie, mające na celu przedłożenie konkretnego wniosku o wdrożenie w tych wsiach postępowania likwidacyjnego.

§ 50. Orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej, wymienione w paragrafie poprzednim winny być niezwłocznie w odpisach doręczone stronom oraz tym wierzycielom hipotecznym i osobom, na których rzecz figurują w dziale III wykazu hipotecznego ograniczenia prawa własności dóbr, regulujących serwituty, którzy z takim żądaniem wystąpią na piśmie do okręgowego urzędu ziemskiego,

Orzeczenia powyższe podlegają zaskarżeniu do Głównej Komisji Ziemskiej w ciągu dni 14 od dnia doręczenia ich stronom w redakcji ostatecznej.

§ 51. Po otrzymaniu zawiadomienia o doręczeniu odpisu orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej osobom, wymienionym w paragrafie poprzednim, okręgowy urząd ziemski operat serwitutowy wraz z odpisem pomienionego orzeczenia przesyła niezwłocznie do powiatowego urzędu ziemskiego do wykonania.

§ 52. Powiatowy urząd ziemski, w wypadkach gdy strony nie przedstawią układu dobrowolnego o rozwiązaniu stosunku serwitutowego w terminie oznaczonym w orzeczeniu okręgowej komisji ziemskiej (§ 49), przystępując do likwidacji serwitutów z urzędu, wzywa strony, aby, zgodnie z art. 25 i 26 ustawy z dn. 7 maja 1920 r. ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dnia 7 kwietnia 1922 r., w prze-

ciągu dni 14 od daty otrzymania wezwania wskazały swych przedstawicieli i ich zastępców do komisji szacunkowo-rozjemczej.

Wskazanie przedstawicieli i ich zastępców do komisji szacunkowo-rozjemczej winno być wyrażone:

- a) przez właścicieli dziedziny, obciążonej — w formie zwykłej deklaracji na piśmie z podaniem nazwisk i imion przedstawicieli i ich miejsca zamieszkania, podpisanej przez osobę do tego uprawnioną,
- b) przez posiadaczy dziedziny uprawnionej do korzystania z serwitutów — w formie uchwały, powziętej zgodnie z wymaganiami art. 3—6 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. ze zmianami, wprowadzonymi ustawą z dn. 7 kwietnia 1922 r., lub w formie zwykłej deklaracji, podpisanej przez pełnomocników dziedziny, wybranych w myśl § 5 rozporządzenia niniejszego, o ile w tym względzie posiadają należyte upoważnienie.

Niewskazanie pomienionych przedstawicieli i ich zastępców w określonym terminie powoduje wyznaczenie ich przez komisarza ziemskiego z urzędu, z zachowaniem wskazań § 20 rozporządzenia niniejszego. O powyższem powiatowy urząd ziemski niezwłocznie zawiadamia strony i wyznaczonych przedstawicieli.

§ 53. O ile orzeczeniem okręgowej komisji ziemskiej (§ 49), w myśl wymagań art. 2 ustawy z dn. 7 kwietnia 1922 r. zostało jednocześnie nakazane wdrożenie postępowania likwidacyjnego w innych wsiach, w których nie przeprowadzono dotychczas szczegółowego dochodzenia, przewidzianego w § 40 rozporządzenia niniejszego, komisarz ziemski, przed powołaniem w tych wsiach komisji szacunkowo-rozjemczych, winien uprzednio w każdej z tych wsi zwołać zebranie posiadaczy gospodarstw, uprawnionych do korzystania z serwitutów i wykonać czynności, przewidziane w p. b, c, d i e § 42 rozporządzenia niniejszego, z zachowaniem wskazań § 7 tegoż rozporządzenia.

§ 54. W wypadkach, pomienionych w paragrafie poprzednim komisarz ziemski powołuje komisje szacunkowo-rozjemcze dla każdej wsi oddzielnie. Członkowie jednej komisji mogą pełnić obowiązki członków innych komisji z zastrzeżeniami, przewidzianymi w § 20 rozporządzenia niniejszego.

Odwołanie swych przedstawicieli w komisjach szacunkowo-rozjemczych może być skuteczne przez strony tylko:

- a) za obopólną zgodą stron, o ile członkowie komisji zostali wyznaczeni na skutek przedstawienia przez strony (§ 52) i
- b) na żądanie jednej ze stron w wypadkach wymienionych w p. 2 art. 1376 ustawy postępowania cywilnego, przyczem zamienionego przedstawiciela winien zastępować wyznaczony, zgodnie z p. p. A, a, art. 25 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. zastępca.

§ 55. Z chwilą ukonstytuowania się komisji szacunkowo-rozjemczej, zgodnie z art. 25 — 26 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. wszelkie materiały i dokumenty, dotyczące zamierzonej likwidacji, komisarz

ziemski przekazuje za odpowiednim pokwitowaniem przewodniczącemu komisji.

Na przedstawienie przewodniczącego komisji komisarz ziemski winien niezwłocznie okazywać w granicach swych uprawnień wszelką pomoc komisji przy opracowywaniu projektu likwidacji, dostarczając będącym w jego rozporządzeniu materiałów statystycznych, wyciągów z akt i t. p. oraz wzywając z urzędu osoby, wyznaczone przez komisję do przesłuchania.

§ 56. Po dokładnem i wszechstronnem zapoznaniu się z materiałem, zebrany dotychczas przez urzędy ziemskie i po wysłuchaniu oświadczenia stron i osób, interesowanych w likwidacji (art. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1922 r.), oraz po stwierdzeniu, że strony nie mogą się polubownie porozumieć w przedmiocie warunków rozwiązania stosunku serwitutowego, komisja szacunkowo-rozjemcza, przyjmując za podstawę ściśle określenie postaci i rozciągłości przeznaczonych do likwidacji serwitutów, jakie zostało ustalone w orzeczeniu okręgowej komisji ziemskiej (§ 49) przystępuje do opracowania szczegółowego projektu likwidacji, a mianowicie:

- a) opierając się na treści orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej, nakazującego wdrożenie postępowania, sporządza wykaz likwidowanych serwitutów, wyszczególniając w nim rodzaj i rozmiar uprawnień każdego gospodarstwa tabelowego (numeru), względnie poszczególnych ich grup, a to zależnie od zapisów w tabeli likwidacyjnej, lub akcie nadawczym,
- b) dokonywa oszacowania wartości tych serwitutów według zasad, przewidzianych w art. 30 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. t. j. ustala wysokość t. zw. „kapitału serwitutowego”,
- c) projektuje obszary, najbardziej nadające się na ekwiwalent serwitutowy, i dokonywa ich oszacowania według zasad, przewidzianych w tymże art. 30 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. względnie ustala wysokość wynagrodzenia w gotówce (§ 10).

§ 57. Prace miernicze, związane z opracowaniem projektu likwidacji serwitutów wykonywa, zgodnie z przepisami §§ 11 i 12 rozporządzenia niniejszego, geometra wyznaczony przez komisję szacunkowo-rozjemczą, przy zachowaniu wskazań § 19 rozporządzenia niniejszego, na skutek przedstawienia stron, o ile nie został w tym celu delegowany geometra z urzędu przez okręgowy urząd ziemski.

§ 58. Czynności, pomienione w § 56, komisja szacunkowo-rozjemcza przeprowadza w obecności stron, oraz, o ile tego żądają, i osób interesowanych (art. 1 ustawy z dnia 7 kwietnia 1922), jednak ich nieobecność nie wstrzymuje pracy komisji. Ustalenie cen, pomienionych w art. 30 ustawy z dn. 7 maja 1920 r. komisja szacunkowo-rozjemcza opierać będzie na zgodnych oświadczeniach stron, a o ile te oświadczenia będą sprzeczne, względnie gdy którakolwiek ze strony nie będzie przy tem obecna — na orzeczeniach świadków, biegłych, dokumentach, przedkładanych przez strony, lub przez siebie zebranych i t. p.

Wszelkie postanowienia komisji szacunkowo-rozjemczej zapadają zwyczajną większością głosów członków komisji.

Z każdej swej czynności komisja spisuje szczegółowy protokół, wyszczególniając w nim oświadczenia stron, osób interesowanych, świadków, biegłych i t. p. oraz dokumenty i motywy, któremi powodowała się komisja w swych postanowieniach przy opracowaniu projektu likwidacji.

§ 59. Przy projektowaniu terenów do oddania za likwidowane serwituty, oraz przy układaniu projektu podziału tych terenów na poszczególne działki, komisja szacunkowo-rozjemcza winna ściśle przestrzegać wskazania §§ 10—13 rozporządzenia niniejszego, przyjmując w miarę potrzeby za podstawę do oszacowania klasyfikację użytków rolnych według zasad, obowiązujących w urzędach ziemskich przy pracach parcelacyjnych, oraz przyjmując relację urzędową przy wszelkich obciążeniach pieniężnych, jakie są dokonywane przy ustalaniu wysokości „kapitału serwitutowego” (p. b § 56). Nadto w wypadkach, gdy majątek jest obciążony serwitutami jeszcze na korzyść innych wsi, komisja szacunkowo-rozjemcza przy opracowywaniu projektu winna mieć na względzie zabezpieczenie interesów tych wsi.

W toku swych czynności komisja winna dokonać usilnych starań w celu skłonienia stron do polubownego rozwiązania stosunku serwitutowego. W wypadkach, gdy starania powyższe uwieńczone zostaną pomysłnym skutkiem, przewodniczący komisji szacunkowo-rozjemczej przerywa dalsze czynności komisji, zawiadamiając o tem komisarza ziemskiego, który w następnym nadaje sprawie bieg, przewidziany w § 7 rozporządzenia niniejszego.

§ 60. Opracowany zgodnie z wymaganiami art. 29 ustawy z dnia 7 maja 1920 r. projekt przymusowej likwidacji, składający się z planu odrębnego i rejestru szacunkowego na grunty projektowane do oddania za serwituty, protokołów posiedzeń komisji szacunkowo-rozjemczej wraz ze wszelkimi wyliczeniami i dowodami sporządzonemi w toku postępowania oraz aktami sprawy, komisja przekazuje komisarzowi ziemskiemu do dalszego urzędowania, a sama rozwiązuje się.

§ 61. Członkowie komisji szacunkowo-rozjemczej, z wyjątkiem urzędników państwowych, którzy biorą udział w komisji na mocy delegacji swego urzędu, pobierać będą następujące wynagrodzenie:

- a) zwrot rzeczywistych kosztów podróży z miejsca zamieszkania do miejsca czynności i z powrotem, oraz
- b) diety w wysokości, przysługującej urzędnikom państwowym według X kategorii etatu płac.

Wypłatę powyższego wynagrodzenia dokonywa okręgowy urząd ziemski po zaświadczeniu przez komisarza ziemskiego przedkładanych z tego tytułu rachunków.

§ 62. Po otrzymaniu operatu i dowodów, sporządzonych przez komisję szacunkowo-rozjemczą, zawzawszy uprzednio na oznaczony termin strony, oraz o ile tego żądać będą (art. 1 ustawy z dnia 7 kwietnia 1922 r.) wierzycieli hipotecznych i osoby, na

których rzecz figurują w dziale III wykazu hipotecznego ograniczenia prawa własności dóbr, regulujących serwituty, komisarz ziemski przedkłada osobom interesowanym projekt likwidacji serwitutów i zwraca strony do jego przyjęcia. Oświadczenia stron i osób interesowanych w likwidacji komisarz ziemski wnosi do sporządzonego w tym przedmiocie protokołu likwidacyjnego, dołączając do niego zwrotne egzemplarze wezwań i zawiadomień osób powyższych.

W wypadkach, gdy komisarz ziemski sam nie przewodniczył w komisji szacunkowo-rozjemczej, winien on przed dokonaniem czynności, wymienionych w ustępie poprzednim, sprawdzić na miejscu projekt likwidacji i, w miarę potrzeby, postawić wnioski w przedmiocie skutecznienia odpowiednich zmian i uzupełnień projektu.

§ 63. Gdy strony przyjmą projekt likwidacji, komisarz ziemski spisuje na zasadach ogólnych układ dobrowolny, zarządza wyznaczenie projektu na gruncie, i całą sprawę wraz ze swym wnioskiem przesyła do okręgowego urzędu ziemskiego do dalszego urzędowania.

W wypadkach, gdy którakolwiek ze stron nie zaakceptuje powyższego projektu, komisarz ziemski ogłasza stronom o możliwości złożenia w ciągu dni 14 na jego ręce na piśmie motywowanego sprzeciwu, a po upływie tego terminu cały operat likwidacyjny wraz z pisemnym sprzeciwem strony lub stron oraz odpowiednim wyjaśnieniem w przedmiocie tegoż sprzeciwu, przesyła do okręgowego urzędu ziemskiego do dalszego urzędowania.

§ 64. W wypadkach, gdy likwidacji przymusowej podlegają pastwiska, nazwane w tabelach likwidacyjnych „wspólnemi z dworem”, przebieg postępowania odbywa się trybem wskazanym w §§ 37—63 rozporządzenia niniejszego z następującymi zastrzeżeniami:

- 1) Gdy w toku dochodzenia komisarz ziemski stwierdzi, że w tabelach likwidacyjnych ewentualnie w dodatkowych do nich wpisach lub decyzjach urzędów, do tego powołanych, nie została ściśle określona ilość sztuk bydła, jaką każda ze stron ma prawo pasać na pomienionych pastwiskach, winien on przy wniosku do komisji ziemskiej okręgowej o rozpoczęciu postępowania przymusowego, jednocześnie przedłożyć na podstawie uprzedniego dochodzenia konkretny wniosek o określenie przeciętnej rocznej ilości sztuk bydła jaką każda ze stron wyganiała na te pastwiska w okresie pięciu lat przed wybuchem wojny w 1914 roku.
- 2) O ile w tym względzie nie było zapisów w tabeli lub nie zapadły uprzednie prawomocne decyzje urzędów do tego powołanych, komisja ziemska okręgowa wyznacza termin rozpoczęcia postępowania przymusowego dopiero po uprawomocnieniu się decyzji, powziętej na posiedzeniu publicznem, w sprawie określenia powyższej ilości sztuk bydła.
- 3) Zwołana w celu opracowania projektu likwidacji serwitutów komisja szacunkowo-rozjemcza, na zasadzie przeprowadzonych w try-

bie ogólnym klasyfikacji i szacunku określa przeciętną w okresie ostatnich pięciu lat wartość pastwiska, a następnie, opierając się na zapisie w tabeli, lub w prawomocnych decyzjach urzędów do tego powołanych, określających ściśle ilość dużych sztuk bydła, wraz z odpowiednią ilością małych sztuk, wyprowadza, zgodnie z art. 22 ust. z dn. 7 maja 1920 r. wartość części tego pastwiska, jaka winnaby przypaść dziedzinnie, uprawnionej do korzystania z tych serwitutów z tytułu likwidacji.

§ 65. Okręgowy urząd ziemski po otrzymaniu operatu likwidacyjnego niezwłocznie bada cały zawarty w nim materiał, poddaje krytycznej ocenie projekt likwidacji, zwracając uwagę, w wypadkach, gdy majątek jest obciążony serwitutami, na korzyść jeszcze innych wsi, czy pozostała przestrzeń majątku w dostatecznej mierze zabezpiecza interesy tych wsi, a następnie cały operat wraz ze swą w tym przedmiocie opinią przedkłada okręgowej komisji ziemskiej w celu zatwierdzenia projektu likwidacji.

§ 66. Orzeczenia okręgowej komisji ziemskiej w przedmiocie zatwierdzenia projektu przymusowej likwidacji serwitutów zapadają na posiedzeniach jawnych i zawierać będą orzeczenie o zatwierdzeniu projektu likwidacji lub o przekazaniu tego projektu komisarzowi ziemskiemu w celu uzupełnienia i skutecznieniu poprawek, albo też o powierzeniu przeprowadzenia tej likwidacji innemu komisarzowi ziemskiemu.

Ponadto, o ile projekt likwidacji uzyska zatwierdzenie:

- a) polecenie wykonania projektu na gruncie,
- b) wniosek do głównej komisji ziemskiej w sprawie projektowanego wpisu dodatkowego do tabeli likwidacyjnej, lub aktu nadawczego i
- c) określenie, zgodnie z §§ 15 i 16 rozporządzenia niniejszego wysokości kosztów, związanych ze sporządzeniem planów i przeprowadzeniem likwidacji serwitutów na gruncie i ich podział pomiędzy uczestników likwidacji.

Wszelkie skargi i zażalenia na powyższe orzeczenia, wnoszone do głównej komisji ziemskiej, należy składać do okręgowej komisji ziemskiej, która zaskarżone orzeczenie wydała, w ciągu dni 14 od daty doręczenia stronie odpisu tego orzeczenia w redakcji ostatecznej.

§ 67. Po uprawomocnieniu się orzeczenia, zatwierdzającego projekt likwidacji serwitutów, okręgowy urząd ziemski niezwłocznie zarządza:

- a) wykonanie tego projektu na gruncie,
- b) oddanie wydzielonych gruntów posiadaczom gospodarstw, których serwituty zostały tem orzeczeniem zlikwidowane i
- c) wykończenie dowodów pomiarowych, zgodnie z przepisami obowiązującymi.

Po uzyskaniu zaś orzeczenia głównej komisji ziemskiej, zatwierdzającego projekt wpisu do tabeli likwidacyjnej lub aktu nadawczego, okręgowy urząd ziemski dokonywa czynności, wskazane w § 36 rozporządzenia niniejszego.

§ 68. Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia tracą moc obowiązującą wszelkie sprzeczne z niem rozporządzenia, a w szczególności: rozporządzenie Prezesa Głównego Urzędu Ziemskiego z dn. 16 czerwca 1920 r. w przedmiocie wykonania ustawy z dn. 7 maja 1920 r. o likwidacji serwitutów na terenie b. Królestwa Kongresowego (Dz. U. R. P. № 57, poz. 354) oraz także rozporządzenie z dn. 27 lipca 1921 r. o uzupełnieniu pomienionego rozporządzenia z dn. 16 czerwca 1920 r. (Dz. U. R. P. № 79, poz. 542).

§ 69. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i ma zastosowanie od tej chwili także do spraw, będących już w toku.

Prezes Głównego
Urzędu Ziemskiego: *Sew. Ludkiewicz*

Nadtó prawomocność powyższych uchwał winna być stwierdzona przez komisarza ziemskiego, na którego terenie działalności położony jest majątek obciążony projektowanymi do likwidacji serwitutami.

§ 4. Każdy posiadacz gospodarstwa uprawnionego do korzystania z serwitutów, oraz komisarz ziemski ma prawo zażądać od sołtysa wsi zwołania zebrania posiadaczy osad uprawnionych, w celu powzięcia wszelkich uchwał w przedmiocie likwidacji serwitutów.

Żądania powyższe mogą być wyrażane ustnie i podlegają spełnieniu w ciągu dni 7 od dnia otrzymania tego żądania. Żądania zaś komisarza ziemskiego podlegają niezwłocznemu spełnieniu.

§ 5. Za osadę korzystającą z praw do serwitutów w rozumieniu ustawy z dnia 10 stycznia 1922 r. uważać należy każde gospodarstwo (numer) na którego rzecz w akcie nadawczym lub innym dowodzie pisemnym, stwierdzającym istnienie serwitutów zo-